

Noten:

- (1) Tot op heden niet gepubliceerd.
(2) Zie: F.M. Ellens en J. Harenberg: *Middeleeuwse kastelen van Gelderland*, Rijswijk 1984, p. 256: 'De aardige empirekronen in de vestibule en de raadszaal zijn afkomstig uit huize Beerschoten in De Bilt'.
(3) Rijksdienst voor de Monumentenzorg: Bijdragen

tot het bronnenonderzoek naar de ontwikkeling van Nederlandse historische tuinen, parken en buitenplaatsen (groene reeks), het deel: *Buitenplaatsen bij De Bilt; Vollenhoven, Houdringe en Beerschoten*, Zeist 1983, p. 16.

(4) Hans Verbraaken: *Somaan bankpapier aan vlammen ontrukkt*, Utrechts Nieuwsblad 18 september 1987.

De kroniek van Henrica van Erp

Jan van der Heiden

Henrica van Erp, abdis van het Vrouwenklooster van 1503-1548, was de eerste geschiedschrijver van onze lokale historie en verdient daarmee een plaatsje in dit eerste nummer van onze jonge vereniging.

Een korte verkenning van de naslagwerken leert ons dat Henrica een dochter was van Johannes van Erp en Hildegunda Heins, telg van een adellijk geslacht uit Brabant, waarschijnlijk uit de omgeving van 's-Hertogenbosch of Gastel (1). Henrica's zuster Jacoba was van 1520 tot 1558 of 1559 abdis van het cisterciënzerklooster Het Munster in Roermond.

Een uitvoerig onderzoek naar de afkomst van Henrica van Erp zal ongetwijfeld nog nadere gegevens aan het licht brengen.

Op St.-Gillisdag (1 september) van het jaar 1503 overleed Geertruyt van Groenesteyn, abdis van het Vrouwenklooster bij De Bilt. Haar lichaam werd begraven in de kapel van het klooster. Op de plaats van dit in 1585 afgebroken klooster (omgeving Kloosterlaan) werd rond de laatste eeuwwisseling een grote hardstenen grafzerk gevonden, zonder ornamenten, maar met het volgende opschrift in gotische letters (1):

*hier leyt begrove vrou gertruyt
van gruenesteyn sterft a° XV° en III
op S. jelisdach bidt voer die ziel.*

Men had waarschijnlijk weinig moeite met de keuze van een nieuwe abdis, want op 2 september, een dag na het overlijden van Geertruyt, werd Henrica van Erp tot haar opvolgster gekozen. Enkele weken later werd zij in deze functie bevestigd, en tot haar overlijden op 26 december 1548 bleef zij abdis van deze nog welvarende abdij.

Tijdens haar 45 jaar durende ambtsvervulling bewaarde men in het klooster een boekje, waarin regelmatig aantekeningen werden gemaakt over gebeurtenissen die in en rond het klooster plaatsvonden. Dat boekje is helaas verloren gegaan, maar een deel van de tekst is ons toch overgeleverd. Aan het eind van de 17e eeuw kreeg de Amsterdamse amateurhistoricus Andries Schoenmaker (1660-1735) het boekje in handen, en hij vond de inhoud blijkbaar zo waardevol, dat hij

een uittreksel van de aantekeningen heeft gemaakt. Dit handschrift wordt bewaard in de handschriftencollectie van de Rijksuniversiteit te Utrecht. Het stuk, dat met nog drie werken van zijn hand is samengebonden tot één groot boekwerk, heeft als opschrift:

*Uyt seker out boek geschreven door de hant van
Vrouwe henrica van Erp Abdisse in vrouwenklooster
buyten Utrecht (2).*

De tekst van Schoenmaker werd in 1698 in druk uitgegeven door de Utrechtse hoogleraar Anthonius Matthaeus (1635-1710) in het eerste deel van zijn *Veteris Aevi Analecta*, waarvan in 1738 nog een herdruk verscheen (3).

Hoewel de aantekeningen bijna geheel chronologisch staan opgetekend, kunnen we niet van een zuivere kroniek spreken. Het is eerder een verzameling van eigentijdse aantekeningen. De tekst begint met de simpele mededeling dat in 1139 het Vrouwenklooster was getimmerd (4). Na een mededeling over de afbraak van twee vervallen kerktorens in 1518 en de bouw van een nieuwe toren in 1519 volgt een aantal korte notities over de periode 1421-1503. Hierop volgen de aantekeningen uit 1503-1548, de periode dat Henrica van Erp abdis van het klooster was. Dit deel beslaat ongeveer 80% van de ons overgeleverde tekst, en vormt daarmee het hoofdbe-

standdeel van de kroniek. De kroniek krijgt nog een vervolg met aantekeningen over 1549-1583 onder de abdisen Johanna van Hardenbroek (1549-1570), Maria van Zuylen (1570-1579) en Catharina van Oostrum (1580-c. 1589). Tot slot vinden we nog beschreven hoe men *een proven bidt voor de Kynder*. Uit dit overzicht blijkt al, dat Henrica van Erp niet de enige auteur van deze kroniek is. De aantekeningen van na haar overlijdensjaar 1548 zijn zeker door anderen genoteerd. Bij nadere beschouwing van de tekst blijkt, dat ook fragmenten uit haar ambtsperiode aanwijsbaar door anderen zijn opgetekend. Zo lezen we bijvoorbeeld:

Anno 1517 cost (kocht) mijn Vrou van Erp op nieuwaersavont, het huys van Hendrick van Esscheren, staende binnen Utrecht bij de plompen toorn...

Het zinsdeel '*mijn Vrou van Erp*' treffen we op meerdere plaatsen aan, en deze notities zijn uiteraard niet door de abdis zelf, maar door een ander uit de kloostergemeenschap geschreven. Andere fragmenten zijn wel aanwijsbaar van haar hand, zoals: *anno 1539 gaff Jan van Erp mijn broeder een casufel* (kazuifel, deel van een misgewaad) *van root fluweel*. Indien we het oorspronkelijke boek tot onze beschikking hadden, zouden we door handschriftvergelijking beter kunnen oordelen over de inbreng van de verschillende auteurs.

De kloostergemeenschap

De archiefbescheiden van het Vrouwenklooster zijn slechts fragmentarisch bewaard gebleven, maar met deze kroniek zijn we in staat om een kijkje achter de schermen van deze besloten gemeenschap te nemen. De benedictinessen waren bepaald niet arm gekleed; ze waren dan ook allemaal afkomstig uit vooraanstaande adellijke geslachten. Dat blijkt onder meer uit de familienamen die we aantreffen, zoals Van Zuilen, Van Amerongen, Vronestein, Natewisch, Van Bilant, Van Driebergen, Van Cuyck, Van Gaesbeeck, Van Tuyl, etc. De meisjes die door hun vader in het klooster werden geplaatst waren nog jong. In de jaren 1533-1536 werden zeven meisjes in het klooster opgenomen, wier namen we elders in de kroniek en in een lijst van 1549 weten te achterhalen (5). Zij deden als novice hun intrede, om zich in een leerperiode van enkele jaren op het ascetische leven van een benedictinisse voor te bereiden. Vier van hen waren in 1523 geboren, te weten: Anna, dochter van Dirc van Rijn; Margriet, dochter van Ernst van Meerten; Catharina, dochter van Willam van Oostrum; en Geertruyt, dochter van Ernst van Amerongen. Twee meisjes, Elisabeth van Tuyl en Guilielma van Cuyck hebben 1524 als geboortjaar. Van één meisje, de dochter van Willam Raven, heb ik geen nadere informatie gevonden. Een en ander betekent, dat deze meisjes

hooguit 12 of 13 jaar waren, toen zij in het klooster werden geplaatst. Van Anna, Margriet en Catharina weten we bovendien dat zij in 1539 ten overstaan van de abdis de kloostergelofte aflegden, en dus op 15-jarige leeftijd volwaardige kloosterzusters werden. Een aantal jaren eerder, in 1518, werd de 10-jarige Anna van Bilant reeds als novice onder het gezag van de abdis geplaatst. In de aantekeningen over 1503-1548 staat een 40-tal kloosterzusters met name vermeld. Mogelijk ontbreken er enkele namen. Natuurlijk was er gedurende die 45 jaar enig verloop, maar een schatting dat het aantal benedictinessen dat gelijktijdig in het klooster verbleef ca. 25-30 bedroeg, lijkt reëel. De eerder genoemde lijst van 1549 vermeldt 24 religieuzen, maar ook op deze lijst kunnen enkele namen ontbreken.

Sommige benedictinessen hadden een duidelijke functie. Aan het hoofd van het convent stond natuurlijk de abdis. Zij werd bijgestaan door een priorin, die bij haar afwezigheid of in geval van ziekte een deel van haar taken overnam. In 1505, 1510 en 1511 wordt Heylwich van Vronesteyn als priorin vermeld. Mogelijk kon *die oude priorinne* haar taken niet meer geheel vervullen, want gelijktijdig treedt Mechtelt van Groenesteyn op als *die jonge priorinne*, later gewoon als priorin aangeduid. Margriet van Amerongen, die evenals Mechtelt in 1487 geboren was, diende Henrica van Erp als haar *cappelaenster*. Een andere functie was die van *kelweester*, een soort procuratiehouder. In 1505 werd die functie waargenomen door joffer van Lunenborch, maar in 1533 wordt Johanna van Hardenbroek als zodanig vermeld. Johanna zou in 1549 na Henrica van Erp abdis van het convent worden. Petemel van Zijl was in 1517 *coesterinne*. Zij werd later opgevolgd door Adriana van Voerd (Voord).

Naast de zusters benedictinessen was er in het klooster ook veel personeel aanwezig, waarvan een deel in het klooster woonde. Er was nu eenmaal veel werk te doen, en de adellijke religieuzen zullen hun eigen aandeel daarin wel beperkt hebben tot de lichtere taken zoals naaien en borduren. De abdis had een dienstjoffer tot haar beschikking, en voor de overige nonnen waren er *camenieren*. Verder treffen we er een *backer tevens bierbrouwer*, een *melckmoeder*, *koeharder* (herder), *boumeester*, *keuckenmoeder*, *vuyrhuysmoeder* en een veelheid aan *knechts ende maechden*, om van onze *oude Neelmoeder* niet te spreken. Dat het aantal knechten aanzienlijk was blijkt wel uit de aanwezigheid van een afzonderlijke *knechts-reventer* (refter, eetzaal). Ten slotte dienen we nog te vermelden dat *leys* (lees) *meester Christoffel hier die biechtvader was*, en de mis werd opgedragen met medewerking van twee kapelaans, een organist en een of meer priesters.

De gebouwen en hun inboedel

De bouwgeschiedenis van het Vrouwenklooster is door gebrek aan archiefstukken grotendeels onbekend. Deze kroniek geeft ons de indruk, dat het een tamelijk omvangrijk complex was, waar voortdurend aan werd verbouwd en bijgebouwd. Zo werd in 1469 een nieuwe *reventer* (refter, eetzaal) gebouwd, hetgeen een kapitaal vergde van 581 Rijns gulden. Verschillende giften kwamen daartoe binnen, onder meer van de vaders van twee nieuwe novicen, Feyse van Natawisch en Heylwich van Vronesteyn. De priorin Margriet van der Maern liet in 1478 het *sieckhuys* bouwen. Zes jaar later was Maria Gruyters priorin, en zij vereerde het convent met een nieuw *bouhuys* (vertrek waar het 'bouwen', bewerken van boter en kaas plaatsheeft) *ende plach ons bouhuys daer vorens te staen in den Haege, daer die steenen Camer noch staet*. In 1494 liet dezelfde Maria Gruyters een Heilig Graf plaatsen in de abdijkerk. De beeldengroep van dit Heilige Graf is later beschadigd teruggevonden, en wordt thans bewaard in het depot van het Centraal Museum te Utrecht. In 1505 werd het een en ander aan de abdij vertimmerd, al blijkt uit de tekst niet wat men uitvoerde. In datzelfde jaar werd in de kerk een St.-Anna-altaar opgesteld, bekostigd door Heylwich van Vronesteyn en Margriet van Amerongen. Dat men al vroeg over een orgel beschikte lezen we bij 1510:

Joffer Heylwich van Vronesteyn, ons Priorinne doe was, gaf tot het zetten van onze orgelen alhier Ann. 1510 nativitat Marie (Maria geboorte, 8 september) seven Rijns gulden, darmen die fluyten daer in maeckten.

In 1511 waren de kerkklokken gebarsten, maar deze werden weer gerepareerd, zodat ze in 1513 weer gebruikt konden worden. Eind 1512 vinden we een vermelding over een priesterhuis, overigens niet zo'n prettige mededeling, want dit werd op 21 december door de troepen van de hertog van Gelre in brand gestoken.

Op 1 januari 1517 kocht de abdis een huis in de stad Utrecht nabij de Plompetoren (einde Plompetorengracht) voor 214 goudgulden. Of de kreet 'Op de markt is uw gulden een daalder waard' toen al werd gehoord weet ik niet, maar in juni 1517 werden enkele nonnen naar Antwerpen gezonden om aldaar op de markt *een nieuwe kasse (kast) ofte tafel te coopen* voor op het hoog-altaar.

De kloosterkerk had vanouds twee torens, maar deze waren in 1518 zo vervallen, dat ze moesten worden afgebroken. Terwijl men aan de ene toren bezig was, stortte, door een fout van de metselaar, de andere toren naar beneden. Op dat moment stonden er elf mensen, waaronder twee kloosterzusters, in het achterkoor, maar gelukkig: *Godt behuedese alle gader*. In plaats van de

twee afgebroken torens verrees er één nieuwe, waarvan op 4 april 1519 de eerste steen werd gelegd.

In 1532 werd de kamer van Joffer Feyse van Natewisch afgebroken, en een jaar later begon men met de bouw van een nieuwe dormiter (gebouw met de slaapvertrekken). Waarschijnlijk kreeg dit gebouw een behoorlijke omvang, want het kostte 1932 gulden, 15 stuivers en 1 blanck.

In 1537 liet priorin Mechtelt van Groenesteyn het kapittelhuis beschieten, en twee jaar later werd ook in de *vischreventer* beschot aangebracht. Verder ontving het klooster op enkele plaatsen *glasen* (ramen) van de hooggeplaatste heren bisschop Georgius van Egmond, graaf Floris van Buren, zijn zoon Maximiliaan en van graaf Willem van Rennenberg. We mogen aannemen dat de familiewapens van de goede gevers op deze ramen waren afgebeeld. Het koor van de kerk kreeg in 1546 nieuw meubilair van Anna van Bilant, zoals nieuwe stoelen, een kast voor kerkbenodigdheden, een lectrine om de metten- en misboeken op te leggen, enige kisten waarin de kloosterzusters hun gebedenboeken in konden bewaren, een lessenaar en een lamp voor het altaar.

Naast bovenvermelde zaken treffen we ook nog losse vermeldingen over een windmolen, een bakhuis, naaikamer, knechtsrefter, keukens, een boven-gastkamer en over de Vrenckpoort, een toegang aan de oostzijde van het kloosterterrein.

Spannende momenten

Het Vrouwenklooster was niet altijd een besloten gemeenschap waar de kloosterzusters zich in alle rust konden wijden aan meditatie en religieuze bezigheden. Herhaaldelijk werd de vredige rust plotseling en ernstig verstoord door lieden uit de grote boze buitenwereld die, verwickeld in machtsstrijd en oorlog geen respect toonden voor de kloostermuren van de adellijke abdij. Oorlog en machtsstrijd waren aan de orde van de dag. Nu eens was het Sticht in strijd met de Hollanders, dan weer met de Geldersen, of zelfs met de bisschop van Utrecht, die ook een eigen legermacht bezat. De stad Utrecht speelde vaak een centrale rol bij de conflicten, maar de bewoners van de stad waren betrekkelijk veilig achter de stevige stadsmuren. Vijandelijke troepen die de stad belaagden, gebruikten de omliggende kloosters als nachtverblijf en uitvalsbasis voor hun strijd, of richtten hun aandacht op het kwetsbare platteland, waar zij al plunderend en brandstichtend doorheen trokken. Ook het Vrouwenklooster was herhaaldelijk het slachtoffer van oorlogshandelingen. We maakten al melding van de Gelderse troepen die in 1512 het priesterhuis in brand staken.

Ernstiger was de situatie in 1527/1528. Op 1 augustus 1527 werd de elct-bisschop Hendrik van Beieren de

Zandstenen fragmenten van het Heilig Graf, afkomstig uit de kapel van het Vrouwenklooster.

Foto boven: Drie Mariafiguren met zalfbus in de hand. Bij Maria Magdalena (links) ontbreekt de hand met de vaas.

Foto onder: Jozef van Arimathea (links) met lange krullend baard en Johannes de Evangelist met krullende lokken.

© foto's: Centraal Museum Utrecht

toegang tot de stad Utrecht geweigerd, reden voor hem om een groot leger op de been te brengen om de stad te belagen. Intussen kreeg de stad de twijfelachtige steun van de Gelderse troepen, die in de stad werden gelegerd. Het leger van de elc-bisschop verschanste zich van 12 tot 14 september in het naastgelegen klooster Vredendaal, en dwong het Vrouwenklooster tot leverantie van bier, brood, boter, vlees en andere etenswaren. Gedurende de winter bleef het leger in de omgeving van de stad hangen. Op 30 april 1528 trokken de Gelderse soldaten uit Utrecht naar het klooster Vredendaal, en brandden het tot de grond toe af. De vijandelijke troepen zouden zich er niet meer in kunnen nestelen. Dan komt keizer Karel V in beeld, die met de Geldersen in oorlog was om het gezag en de macht over het Sticht van Utrecht. Op de dag na St.-Servaas (14 mei) 1528 kwam het leger van Karel V onder leiding van veldheer Jan van Belresem in het Vrouwenklooster,

ende sij barnden (staken in brand) onsen wyntmoken, ende smeten ons kerck aen beyden eynden op (smeten de deuren open), ende sy stieten dat raempt op dat Heylich graff uyt, ende braecken dat H. Graft boven entwee (doormidden), ende braecken een yseren tralie uyt in die saele van de Vrouwen huys, ende copen daer door, ende sy namen ons twee ende twyntich bedden, ende al dat wy hadden, ende splolieerden (plunderden) ons Clooster, also datter niet so veel int Clooster en bleeff, daer men een spreuken in koeken cost. Sy vingen (namen gevangen) ons knechts, ende sy namen al ons beesten, ende sy sloegen hier int Clooster hondert ende XL VIII glazen (148 ruiten) uyt, behalven (nog ongerekend) die sy buyten op dat Hoff uyt sloegen.

Gelukkig werden de knechts snel weer vrijgelaten, maar er bleef veel schade over, onder meer door het verlies van een *wecker block** dat de onverlaten hadden meegenomen. Nog geen twee weken later, op 27 mei 1528, kreeg het klooster weer bezoek, nu van de graaf van Buren, heer van IJsselstein. Deze meldde zich al om 9 uur 's morgens met een groot aantal manschappen, 400 wagens en 1400 paarden, en wenste vrijlogies. Dit leger bleef slechts één nacht, en trok zonder veel schade aan te richten de volgende morgen om 4 uur weer verder.

Ook in 1543 werd het Vrouwenklooster door strijdende partijen bezocht. Op 9 oktober van dat jaar kwam jonkheer van Raesveld met een legertje knechten naar Oostbroek, en legerde zijn manschappen in De Bilt en Zeist. Twee dagen later trokken zij weer verder. Rond 19 oktober lag Burmanja met een fors leger, bestaande uit 10 vendelen, rond de stad Utrecht,

ende hier op ons Hoff wasser so veel, dat ons Priesters-huys, backhuys, nycamer, bauhuys, voerkoeckens, knechts Reventer, ende boven gest-cameren al vol lach, ende laghen hier vyf dagen, ende aten ons vier ossen of (op), een vat Boters, ende

XXXIII vaten biers, vier vette scaep, ende sy namen ons een jonck beest uyt de weyde, ende een vet vercken uyt dat scot (kot), dat brochten sy voor de Wittevrouwen poort. Sy verbarnden onsen turf ende brant (verbrandden onze turf en brandstof), ende sloegen den lesten nacht beyde ons cloosters doeren op (deuren open), ende quamen mit blancke messen loopen in 't Clooster, ende riepen al, slaet doot, slaet. Ende joffer van Buren had vyf blancke messen boven haer hoofd. Alle Jofferen laghen opten Dormiter (slaapverblijf) en sliepen, ende waren so vervaert, dat men sorchden (bezorgd was) dat sy beroert souden worden.

Het Vrouwenklooster zou later nog meer rampspoed over zich heen krijgen, maar daarover zwijgt onze kroniek.

Henrica van Erp

De kroniek is onverbrekkelijk verbonden met de naam Henrica van Erp. Zij staat ook enkele malen zelf in de kroniek vermeld. Op 15 juli 1505 was zij aanwezig op de Dynsel in het gerecht van Zeist om de grenzen van een stuk land van het Vrouwenklooster vast te laten stellen. In datzelfde jaar geeft zij opdracht tot enkele kleine verbouwingsactiviteiten in de abdij. De abdis kocht in 1517 een huis in de stad Utrecht. Verder vinden we haar naam vermeld bij de start van de bouw van een nieuwe dormiter op 28 oktober 1533. In 1539 ontving zij van haar broer Jan (Johannes) van Erp een zeer kostbare rood fluwelen kazuifel. Toen op de 18e november van datzelfde jaar drie novicen plechtig tot kloosterzuster werden gewijd, was zij ernstig ziek. Zij werd naar het koor van de kerk gebracht, waar zij naast het altaar plaatsnam. De formulieren werden niet door haar, maar door de priorin voorgelezen, waarna de drie novicen de kloostergelofte aflegden. Drie dagen later, toen deze drie *geprofessyde Jofferen* aan de abdis gehoorzaamheid moesten beloven, gebeurde dit op de kamer van de zieke. In 1548 treffen we het bericht van haar overlijden, en tevens de vermelding van haar verkiezing tot abdis van het klooster:

Ann. MV^cXLIII sterf Vrou Henrica van Erp op St. Stevens dach na Corsmisse (26 december), ende was gecoren (gekozen) Abdisse van desen Convente des dags na St. Gillis dach (2 september) Ann. 1503 ende quam in de Abdye Dynsdachs na St. Lamberts dach (de dinsdag na 17 september) Ann. 1503 voornoemt.

Men doelt met dit laatste op haar intrede als abdis in de abdij. Voor meer informatie over Henrica van Erp zijn we afhankelijk van andere bronnen. Wanneer zij in het klooster is opgenomen weten we niet. De oudste

vermelding is uit 1498, wanneer zij als zuster van de orde van St.-Benedictus aandeel ontvangt in de goede werken van de congregatie der predikheren (6). Het is waarschijnlijk, dat zij toen reeds in het Vrouwenklooster was. Dan is er nog een inventaris van meubilaire goederen door Henrica van Erp in 1503 overgenomen van haar voorgangster Geertruyt van Groenesteyn. Eenzelfde inventaris werd opgesteld in 1549, toen de meubels werden overgedragen aan haar opvolgster Johanna van Hardenbroek (7). Na haar dood werd zij begraven in de abdijkerk, en haar grafsteen werd in 1612 teruggevoonden in de ruïnes van het Vrouwenklooster. Op de zerk stond de volgende tekst (8):

*Hier leyt begraen die eerbare
joffrou Hendrick van Erp vrou
van dit clooster was en sterft an^o
MV^c XLVIII den XXVI december.*

In de grafsteen waren ook twee familiewapens aangebracht, het linker met een geblokt Andreaskruis, het rechter met een zespuntige ster. In het linkerwapen herkennen we het wapen van het adellijke geslacht Van Erp, in het Nederland's Adelsboek als volgt omschreven: 'In zwart een van zilver en rood geblokt St. Andrieskruis (negen zilveren en acht roode vlakken)' (9). Het rechterwapen hebben we niet kunnen identificeren, maar het is ongetwijfeld afkomstig van haar familie van moederszijde, het geslacht Heins.

Voor u gelezen

Nieuwe uitgaven over De Bilt en Bilthoven kort belicht.

J. Hondema *Fraternitas 75 jaar in beweging*. 117 blz op A4-formaat; prijs f 15,-.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van Fraternitas is een kroniek uitgegeven waarin de geschiedenis van de vereniging wordt belicht. Het boek is ingedeeld in negen hoofdstukken. In chronologische volgorde wordt daarin het wel en wee van de vereniging verteld.

Door het boek heen komt de vereniging vaak vanuit de positie van het bestuur naar voren. Het plezier in het goed functioneren van de vereniging, maar ook de zorg als het minder dreigt te gaan, ligt tussen de regels van de pagina's besloten. Geen wonder want de auteur was jarenlang zeer actief in het bestuur.

De vele oude foto's en krantenknipsels maken het boek tot een waardevol bezit voor iedereen die in Fraternitas geïnteresseerd is. Aardig is de volledige

Noten:

1 Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek 1911-1937 dl. II (1912) pp. 439-440

2 De grafsteen werd door mr. G.H.L. baron van Boetzelaer geschonken aan het museum van Oudheden te Utrecht. Zie mr. S. Muller Fz.: *Catalogus van het museum van Oudheden, Utrecht, 1904.*

3 Universiteitsbibliotheek Utrecht afd. oude drukken, Hs. 1254 (ook Hs. 6 A 13), fol. 307-336.

4 Ed. 1698, pp 141-187; ed. 1738, pp 86-124. We volgen hier de tekst naar Matthaëus uit de 1698-editie.

5 Bij het jaar van de stichting van het Vrouwenklooster kunnen nogal wat vraagtekens worden gezet, een probleem waar we hier gemakshalve aan voorbijgaan.

6 A. van L(ommel): *Het Vrouwenklooster van Oostbroek bij Utrecht A° 1548*, in: *Archief voor de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*, dl III, p. 395-397. Van Lommel plaatst dit proces verbaal ten onrechte in 1548.

7 Dr. J. de Hullu en S.A. Waller Zeper: *Catalogus van de archieven van de kleine kapittelen en kloosters*, Rijksarchief Utrecht 1905, nr. 1135.

8 id, nr. 1137.

9 Arnout van Buchel: *Monumenta...*, Hs. Gemeentearchief Utrecht, bibl. 593++/1840+, fol. 252.

10 Nederland's Adelsboek, jg. 11 (1913) p. 283.

* In het artikel is sprake van een 'wecker block'. De betekenis is ons onbekend. Indien een lezer dit wel weet, horen wij dit graag.

opsomming, achter in het boek, van alle bestuursleden van de afgelopen 75 jaar, compleet met functie en de periode dat zij in het bestuur zitting hadden.

Wel mis ik anecdotes, verhalen en belevenissen van oude en nieuwe leden. De vereniging zou daardoor wat meer vanuit verschillende gezichtspunten naar voren zijn gekomen.

Gekozen is voor een goedkope uitvoering. Voordeel daarvan is dat het boek betaalbaar is gebleven. Een nadeel is wel dat niet alle foto's even goed gereproduceerd konden worden en dat het bindwerk niet jarenlang mee zal kunnen.

De inhoud vergoedt echter veel. Wat blijft is een leuke uitgave, die de lezer uitgebreid de sfeer laat proeven van Fraternitas door de jaren heen.

Het boek is, zolang de voorraad strekt, bij Fraternitas te verkrijgen.